

Səftər RƏHİMLİ

hüquq elmləri üzrə fəlsəfə doktoru
Bakı Dövlət Universiteti
sefterrehimli@yahoo.com

ŞƏXSİ HÜQUQLAR ÜMUMTANINMIŞ ADƏT NORMASI KİMİ

Açar sözlər: Beynəlxalq hüquq, insan hüquqları, siyasi hüquqlar, şəxsi hüquqlar, ümumtanınmış adət normaları.

Keywords: International law, human rights, political rights, personal rights, recognized customs.

Ключевые слова: международное право, права человека, политические права, личные права, общеизвестные обычаи.

Beynəlxalq hüquq səviyyəsində insan hüquqlarına hörmətin təminatlandırılması II Dünya müharibəsindən sonrakı dövrdə meydana gəlmişdir. İnsan hüquqlarına hörməti təşviq edən məhkəmə nəzarətinin olmaması beynəlxalq hüququn özünün səmərəliliyini şübhə altına qoymuşdu. Bu dövrə qədər mövcud olan beynəlxalq hüquq fəlsəfəsi də beynəlxalq hüququ yalnız dövlətlər üçün qəbul edirdi [17]. Məhkəmə praktikası da xarici yurisdiksiyada fərdin hüquqlarının müdafiəsində səlahiyyəti həmin fərdin mənsub olduğu dövlət üçün tanıyırdı. Beynəlxalq Məhkəmənin baxışına görə insan hüquqları üzrə yeganə iddiaçı kimi dövlət çıxış edə bilirdi [14].

Fiziki şəxslərin beynəlxalq hüquqi prosedurlara buraxılması və ya ayrı-ayrı şəxslərin beynəlxalq hüquq normalarının pozulmasına görə beynəlxalq hüquqi prosedurlarda məsuliyyətə gətirilməsi Nürnberq Beynəlxalq Hərbi Tribunalı ilə mümkün olmuşdur. 1945-ci ildə Tribunalın Nizamnaməsi qəbul edildikdən sonra sülh əleyhinə cinayətlər; hərbi cinayətlər və insanlıq əleyhinə cinayətlər törətmiş şəxslər cəzalandırılmış olurlar [21]. Yalnız bundan sonra həm beynəlxalq hüquqi prosedurlar çərçivəsində, həm də milli məhkəmələrdə beynəlxalq hüquq normalarının pozulmasına görə ayrı-ayrı fiziki şəxslər məsuliyyətə

cəlb edilmiş oldular [13]. Bununla da mövcud pozitivist beynəlxalq hüquq konsepsiyası dəyişmiş oldu. Belə bir imperativ qəbul olunur ki, fiziki şəxslər beynəlxalq hüquqi prosedur çərçivəsində məsuliyyətə cəlb olunduğu kimi, onlar beynəlxalq hüquq çərçivəsində hüquqlarını da müdafiə edə bilirlər [19].

ABŞ və Fransa qanunvericiliyindən ilham alınaraq 1948-ci ildə qəbul edilən İnsan Hüquqlarının Ümumi Bəyannaməsi insan hüquqlarını beynəlxalq hüquqi tənzipetmənin predmetinə çevirir. Bəyannamə dövlətlərlə ayrı-ayrı fərdləri də beynəlxalq hüquq subyektinə çevirsə də bu normaların realizəsi üzrə nəzarət mexanizminin yaradılmasını nəzərdə tutmurdu.

BMT Nizamnaməsi (m.55) ilə insan hüquqları sahəsində dövlətlər öhdəlikli olduqlarını qəbul etsələr də, müvafiq öhdəliklərin icrası üzrə beynəlxalq hüquqi prosedurlar (məhkəmə qismində) yalnız Avropa regionunda İnsan hüquqları və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında (1950) Konvensiyanın qəbulu ilə mümkün olur. Universal səviyyədə isə fərdi şikayətlər üzrə yalnız inzi-bati ədliyyə prosedurunun təsis edilməsi mümkün olmuşdur. 1966-cı ildə Mülki və siyasi hüquqlar haqqında beynəlxalq Paktın və onun Əlavə Protokolunun qəbulu ilə beynəlxalq insan hüquqları hüququnun və ya beynəlxalq insan hüquqlarının təsisi də təmin edilmiş olur. Sonrakı beynəlxalq müqavilələrlə bu proses daha da gücləndirilir. Fərdi şikayət prosedurunun təsis edilməsi beynəlxalq hüquqda inqilabi dəyişiklik olaraq qiymətləndirilir. Bu proses dövlətlərin beynəlxalq insan hüquqları hüququ üzrə öhdəliyinə də yeni məzmun vermiş oldu. Qeyd etdiyimiz kimi bu sahənin başlanğıcı BMT Baş Məclisinin qətnaməsi ilə 1948-ci il 10 dekabrda qəbul edilən İnsan Hüquq-

larının Ümumi Bəyannaməsinə təsadüf edir [9]. Soyqırım cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında (1948) Konvensiya, Müharibə vaxtı mülki əhalinin müdafiəsi haqqında 1949-cu il Cenevrə Konvensiyası, Hərbi əsrlərlə davranış haqqında Cenevrə Konvensiyası (m. 49.4), Ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi haqqında 1965-ci il Konvensiyası, daha sonra 1966-cı il 16 dekabrda qəbul edilən Mülki və siyasi hüquqlar haqqında beynəlxalq Pakt insan hüquqları sferasında dövlətlər üçün universal xarakter kəsb edən standartlar müəyyən edir [18].

Qəbul edilmiş beynəlxalq aktlar hər dəfə yeni məzmunla şəxsi hüquqlara təsir etmiş, onların universal dəyərə çevrilməsi istiqamətində əhəmiyyətli rol oynamışdır. Bu aktlar bütövlükdə insan hüquqlarının təsnifat zərurətini meydana gətirmiş, dövlətlər üçün gözlənilməsi mütləq xarakter kəsb edən, hər hansı bir vəziyyətdən asılı olmayaraq məhdudlaşdırılmayan hüquqların fərqləndirilməsi problemini də yaratmış oldu [2]. Həm regional, həm də universal səviyyədə qəbul edilən aktlarla şəxsi hüquqlara yeni hüquqi anlam verildi. 1948-ci il İnsan Hüquqlarının Ümumi Bəyannaməsi, 1966-cı il Mülki və siyasi hüquqlar haqqında beynəlxalq Pakt ilə təsbit edilən “təbii hüquqlar” konsepsiyası regional aktlardan İnsan hüquqları haqqında 1981-ci il İslam Bəyannaməsində, İnsan hüquqlarının 1990-cı il Qahirə Bəyannaməsində və d. mənbələrdə daha da inkişaf etdirildi. Şəxsi hüquqların siyasi əhəmiyyəti qəbul edildikcə onlara beynəlxalq səviyyədə diqqət də artmağa başladı. Bu hüquqların bütün dünyada eyni məzmununda anlaşılması və onların sistem halına salınması üçün tədbirlər həyata keçirilməyə başlanılır. Harmonizasiya və unifikasiya məqsədli beynəlxalq müqavilələr hazırlanıb qəbul edilir [8].

Bu hüquqların ümumtanınmış adət normalarına aid edilməsi səbəbindən beynəlxalq müqavilələr şəxsi hüquqlar sahəsində bir növ sistemləşdirmə prosesini həyata keçirmişlər. Şəxsi hüquqların ümumtanınmış adət normalarına aid edilməsi müəyyən təcrübəyə əsaslanır [4]. Beynəlxalq məhkəmə və tribunalların qərarlarında da bu hüquqların bütün dövlətlər üçün ümumi və hüquqi məcburi olduğu nəticəsi verilmişdir. Qeyd edilir

ki, əgər şəxsiyyətin hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində ümumtanınmış normaların konkret siyahısını verməyə çalışsaq razılaşmaq olar ki, müvafiq beynəlxalq müqavilədə iştirakından asılı olmayaraq bütün dövlətlər onların yurisdiksiyasında olan bütün şəxslərin: genosidə, irqi və ya milli ayrı-seçkiliyə məruz qalmamaq, işgəncə və kölə vəziyyətinə salınmaqdan müdafiə hüququnu təmin etməlidir. Bu siyahıya həmçinin yaşamaq hüququnu da aid etmək lazımdır [15].

Beynəlxalq hüquq ədəbiyyatında Ümumi Bəyannamədə və Paktda ifadə edilən şəxsi hüquqlardan soyqırma, aparteidə, irqi ayrı-seçkiliyə, işgəncəyə yol verməmək, ədalətli məhkəmə təminatları, mülkiyyət hüququ, demokratiyaya hüquq, cinsi hüquq bərabərliyi adət-hüquq mənşəli norma kimi qiymətləndirilir [7]. Başqa bir mənbədə bu siyahı yaşamaq, köləliyə məruz qalmamaq, işgəncəyə məruz qalmamaq, ayrı-seçkiliyə yol verməmək, özbaşına həbsə və saxlanmaya yol verməmək, məhkəmə baxışı və mülkiyyət hüququ ilə məhdudlaşdırılır. İfadə edilən bu ümumtanınmış insan hüquqları beynəlxalq adət-hüquq normaları kimi bərqərar olmaqla yanaşı, həm də beynəlxalq müqavilə normaları ilə təsbit edilməkdədir. Ümumtanınmanın meyarı kimi dünyanın əsas hüquq sistemlərini təmsil edən əksəriyyət dövlətlər tərəfindən tanınma (universallıq); adət və ya müqavilə əsasının olması; dayanıqlı ümumi praktika xarakterik hal kimi qəbul edilir. Ümumtanınmış şəxsi hüquqları təsbit edən insan hüquqları üzrə müqavilənin iştirakçısı olmasından asılı olmayaraq bütün dövlətlər həmin hüquqlara mütləq riayət etməlidir. 1993-cü ildə keçirilən İnsan hüquqlarının Dünya konfransında dövlətlər bu hüquqların erga omnes xarakterini qeyd etmişlər [1].

1948-ci il Bəyannaməsində ifadə edilən əsas hüquq və azadlıqlara məcburi hüquqi qüvvə verməklə 1966-cı ilin dekabrında BMT çərçivəsində qəbul edilmiş Mülki və siyasi hüquqlar haqqında beynəlxalq Pakt (1976-cı ildə qüvvəyə minib) yeni bir dönəm üçün başlanğıc olur. Mülki və siyasi hüquqlar haqqında beynəlxalq Pakt adət hüquq mənşəli normaları sistemləşdirməklə bərabər, həm də həmin normalar üçün yeni inkişaf mərhələsini müəyyən etdi [5]. Bir tərəfdən Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Pakt yeni hüquqları (mə-

sələn, işgəncə və ya ləyaqəti alçaldan davranış və cəzaya məruz qalmamaq hüququ ilə (m.7) 1984-cü il İşgəncə və digər qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftar və cəza növlərinə qarşı Konvensiyanı) meydana gətirirsə, digər tərəfdən bu Paktla ifadə edilən hüquqların həyata keçirilməsinə nəzarət üzrə institusional mexanizm təsis edilir. Mülki və siyasi hüquqlar haqqında beynəlxalq Pakt özünün hüquqi təbiətinə görə minimal standartları müəyyən etməklə iştirakçı dövlətlər üçün tanınma anından yerinə yetirilməli olan öhdəlik yaradır. Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Paktın 2-ci maddəsində hər bir BMT üzvünün öz ərazisindəki şəxslərin Paktla bəyan edilən hüquqların təmin edilməsi vacib sayılır.

Paktın hüquqi təbiətini müəyyən etmək üçün onun müddəalarına müraciət etmək lazımdır. Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Paktın 2-ci maddəsində dövlətlərin, onların səlahiyyətli orqanlarının bu müqavilənin müddəalarına əsaslanması tələb edilir. Paktın 6-cı maddəsində deyilir ki, yaşamaq hüququ hər bir insanın ayrılmaz hüququdur, “ölüm qərarı yalnız ən ağır cinayətlər zamanı, cinayət törədilən vaxt qüvvədə olan və Paktla zidd olmayan qanuna müvafiq olaraq verilə bilər”. Həmin maddənin digər hissəsində ifadə edilir ki, “barəsində ölüm qərarı qəbul edilən hər bir şəxs qərarın yumşaldılması xahişi ilə müraciət etmək kimi hüquqa malikdir”; “18 yaş olmayan şəxslərə münasibətdə ölüm hökmü qəbul edilmir və hamilə qadınlar üçün qəbul edilən ölüm hökmü həyata keçirilmir”. 1989-cu ildə Ölüm hökmünün ləğvi haqqında İkinci fakültativ Protokolla Paktın tənzim etdiyi bu məsələ daha ətraflı rəqləmləndirilmişdir.

Paktın 7-ci maddəsi işgəncə, qəddar, qeyri-insani və ləyaqəti alçaldan davranış və cəzalar; 8-ci maddədə kölə ticarətinin istənilən forması qadağan edilir. Paktın 9-cu maddəsinin 3-cü bəndində bəyan edilir ki, cinayətə görə həbs olunmuş və ya saxlanılmış hər bir şəxs təcili qaydada və müəyyən vaxt ərzində məhkəmə hakimiyyətinə və ya azadlıqdan məhrum etmə hüququnu həyata keçirmək səlahiyyəti olan şəxsin yanına gətirilir. Şəxsin nəzarət altında istintaqı gözləməsi ümumi qayda olmamalıdır [10].

Azadlıqdan məhrum edilmə yerlərindəki dav-

ranış qaydaları Paktın 10-cu maddəsində ifadə edilib. Burada azadlıqdan məhrum edilmiş şəxsin insan şəxsiyyətinə xas olan ləyaqətinə hörmət və humanist münasibət hüququ ifadə edilib. Paktın 11-ci maddəsi şəxsin hər hansı bir müqavilə öhdəliyini yerinə yetirə bilməməsi səbəbi ilə azadlıqdan məhrum edilməsinin yolverilməzliyini təsbit edib.

Məzmun baxımından Paktın 14-cü maddəsi çox geniş anlama malikdir. Bu maddədə məhkəmə prosesinin prinsipləri, mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bütün fərdlərin məhkəmə qarşısında bərabərliyi, təqsirsizlik prinsipi, apellyasiya baxışı, non bis in idem və s. hüquqlar təsbit olunub. Cinayət prosesini ehtiva edən nullum crimen nullum poen sine lege prinsipi 15-ci maddədə ifadə edilib. Paktın 15-ci maddəsinin 1-ci bəndində deyilir ki, heç kəs törədildiyi vaxt milli qanunvericiliyə və ya beynəlxalq hüquqa görə cinayət sayılmayan hərəkətə görə təqsirli hesab edilə bilməz [16].

Paktın 17-ci maddəsi şəxsi və ailə həyatına özbaşına müdaxilənin yolverilməzliyini, yaşayış yerinin toxunulmazlığını və yazışmanın gizliliyini, şərəf və ləyaqətə müdaxilənin qadağan edilməsi hüququnu müəyyən edir. Paktın 18-ci maddəsi vicdan, din azadlığına və bu hüquqların məhdudlaşdırılması hallarına həsr edilib [3].

Pakt ədalət mühakiməsi üçün zəruri olan bütün əsas norma və prinsipləri formalaşdırmışdır. Ədalətli məhkəmə baxışı hüququ qanunun aliliyinə zəmanət verən Paktın təməl normalarından biri hesab edilir. Mülki və siyasi hüquqlar haqqında beynəlxalq Paktla bəyan edilən hüquqlar əsas hüquqlardır. Bu hüquqların mütləqliyi ona dəlalət edir ki, ratifikasiya aktından asılı olmayaraq, həmin hüquqları təsbit edən beynəlxalq müqavilə istənilən dövlət üçün hüquqi əhəmiyyətə malikdir. Bir sıra dövlətlərin məhkəmələri “işgəncə tətbiq etməmək” üzrə öhdəliyin adət-hüquq xarakterini əsaslandırarkən İnsan Hüquqlarının Ümumi Bəyannaməsinə, bu sahədə ratifikasiya edilməmiş beynəlxalq müqavilələrə də istinad etməkdədirlər.

Mülki və siyasi hüquqlar üzrə beynəlxalq müqavilələrin adət hüquq norması kimi tanınması da qəbul edilməkdə olan faktdır. İnsan hüquqlarına hörmət etmək prinsipinin beynəlxalq hüququn ümumi prinsiplərindən ən əhəmiyyətli kimi ta-

nınması və insan hüquqları və əsas azadlıqların təmin edilməsinin dövlətin ali məqsədi olaraq qəbul edilməsi digər dövlətlərin də hüquq sistemləri üçün xarakterik haldır. Prof. L.Hüseynov qeyd edir ki, hazırda insan hüquqları haqqında beynəlxalq müqavilələrə də spesifik kontiunitet verən, onların xüsusi təbiətini nəzərə alan yeni beynəlxalq adət-hüquq normasının yaranmasının şahidinə çevrilirlik [23].

İnsan hüquqları üzrə beynəlxalq müqavilə öhdəliklərinin varislik qaydasında, yəni qarşılıqlı razılığa əsasında deyil, birbaşa olaraq varis dövlətə keçməsi həm maddi hüquq standartlarını, həm də prosessual təminat sistemini nəzərdə tutur. Sonuncu halda dövlətlərin beynəlxalq hüquq müdafiə mexanizmlərinin, o cümlədən beynəlxalq məhkəmə, müqavilə orqanlarının nəzarət funksiyası, insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə onların yurisdiksiyası da qeyd-şərtsiz qəbul edilməlidir. Lakin sonuncu halda öncə də ifadə etdiyimiz kimi qarşılıqlı razılığa metodu qalmaqdadır [12].

İnsan hüquqları üzrə beynəlxalq müqavilələrin kontiuniteti "tabula rasa"nı üstələməkdədir. Dövlətlərin parçalanması, birləşməsi, yenidən yaranması insan hüquqları haqqında müqavilələrin kontiunitetinə xələl gətirməməlidir. İnsan Hüquqları Komitəsinin Mülki və siyasi hüquqlar haqqında beynəlxalq Paktdan və onun Fakültativ Protokolundan yaranan nəzarət yurisdiksiyası hüquqi varislik institutunu üstələyən və beynəlxalq adət hüquq normalarını məcəllələşdirmiş müqavilə kontiunitetindən təzahür etməkdədir. Bu hal o anlama gəlir ki, Pakt iştirakçısı dövlət müqavilə orqanı kimi İnsan Hüquqları Komitəsinin iştirakçı dövlətlərin dövrü hesabatlarına, fərdi və dövlətlərarası şikayət proseduruna, beynəlxalq müqavilə normalarının təfsir və tətbiqi üzrə səlahiyyətini də istisna etmək məqsədi ilə Pakta qeyd-şərt etmək və ya fərdi şikayətlər hüququnu ehtiva edən Protokolu ratifikasiya etməmək iştirakçı dövlətin beynəlxalq hüquqi öhdəliyini pozmuş olduğu anlamına gələcək [20].

Bir sıra dövlətlər bu gün də insan hüquqları üzrə universal müqavilə mexanizmlərinin yurisdiksiyasını qəbul etməyiblər. Qəbul etdikləri halda isə onların mövqelərinə ciddi münasibət bəslə-

mirlər. Başqa bir halda isə müvafiq müqavilələrə qoşularkən müqavilələrin əsas məzmununu, məqsədini təşkil edən normalara qeyd-şərt etməklə həmin normalar üzrə öhdəlikləri istisna etməyə çalışırlar. Belə bir fakta qeyri-ciddi münasibət bəslənir ki, dövlətlər ən azından universal beynəlxalq təşkilatlarda, məsələn, BMT çərçivəsində Nizamnaməyə bağlılıqla insan hüquqlarına hörmət etmək kimi öhdəlik götürüblər. Fundamental hüquqlar üzrə beynəlxalq müqavilə normalarının tanınması və onların institusional təminat sistemində iştirak etmək zərurəti dövlətlərin insan hüquqlarına hörmət etmək öhdəliyindən, həmin hüquqların təbii xarakterindən meydana gəlir. İnsan hüquqlarına hörmət etmək prinsipi yalnız maddi hüquqi standartların deyil, həm də milli və beynəlxalq prosessual təminat sisteminin təsis edilməsini nəzərdə tutur. BMT Nizamnaməsinin 55 və 56-cı maddələrinə görə – *Təşkilatın bütün üzvləri birlikdə (yəni beynəlxalq təminat sistemlərində iştirakla – kurs müəll.)* və ayrı-ayrılıqda hamı üçün ümumtanınmış insan hüquq və əsas azadlıqlarına hörmət etmək və bu hüquqları gözləmək məqsədinə nail olmaq üçün Təşkilatla əməkdaşlıq etmək öhdəliyindədirlər.

Dövlətlərin BMT Nizamnaməsi çərçivəsində formalaşan əməkdaşlığının xarakteri BMT-nin məqsədi ilə müəyyən edilir [22]. BMT-nin əsas məqsədləri beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq, xalqların bərabərliyi və özünü müəyyən etmə prinsiplərini rəhbər tutaraq millətlər arasında dostluq münasibətlərini inkişaf etdirmək, iqtisadi, sosial, mədəni və humanitar xarakterli problemlərin həllində beynəlxalq əməkdaşlığı həyata keçirmək təşkil edir (m.1.1; 1.2). Bununla bərabər 1.3 maddəsinə görə *Təşkilatın bütün üzvlərinin üzərinə cinsindən, dilindən və dinindən asılı olmayaraq hamı üçün insan hüquqlarını və əsas azadlıqları təşviq və inkişaf etdirmək (kurs – müəll.)* öhdəliyi qoyulur [24]. Beləliklə, fundamental insan hüquqlarının gözlənilməsi zərurəti daxili qanunvericiliklə bərabər, həm də universal beynəlxalq institusional sistemdəki üzvlükdən, bu üzvlük üzrə götürülmüş beynəlxalq öhdəlikdən də meydana gəlir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Annacker J. The legal Regime of Erga Omnes Obligations in international law. Austrian Journal of Public and international law, 1994, vol.46, p. 136.
2. Carozza P.G. Subsidiarity as a Structural Principle of International Human Rights Law, 97 American J. Ind. L.38(2003)
3. De Zayas A., Moller J., Orsahl T. Application of the International Covenant on Civil and Political Rights under the Optional Protocol by the Human Rights Committee. – Geneva, 1989. p.36-37
4. Əliyev Ə. İ. Azərbaycan Respublikasında Konstitusiya şikayəti institutu insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsinin mühüm vasitəsi kimi / Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin məlumatı. Xüsusi buraxılış. Bakı 2015, s.69
5. Əliyev Ə.İ. İnsan hüquqlarının beynəlxalq hüquqi müdafiəsi. Bakı 2009, s.321; Aliev Amir. The coe contribution to implementation of universal dimensions on freedom of formation and media rights ufo the domestic law of Azerbaijan. Human security in the context of globalization: modern legal paradigm (monograph). Under the general editorship I.Sopilko. Slovak Republic: Podhajka. 2017, p.80
6. Hannum H. The Status of the Universal Declaration of Human Rights in National and international law / Georgia Journal of international and Comparative law. 1995/1996, vol.25, p. 343.
7. Henkin L. Human Rights and State "Sovereignty". Georgia Journal of international and Comparative law. 1995/1996, vol.25, p.39.
8. Henry J. Steiner, Philip Alston, Ryan Goodman. International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals: Text and... Oxford University Press. USA, 2001, p.29
9. Humphrey. The Revolution in the International Law of Human Rights / 4 Human Rights Law Journal (1974-1975). p.205, 208-209; Newman F., Weissbrodt D. International Human Rights 61-190 (1990); Robertson A.H., Merrills J.G. Human Rights in the World (3rd ed., 1993). p.19
10. International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals (H. J. Steiner and P. Alston eds.). Oxford. 2006, p. 775
11. International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals (H. J. Steiner and P. Alston eds.). Oxford. 2006, p.166
12. International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals (H. J. Steiner and P. Alston eds.). Oxford. 2006, p.168
13. Kresimir K. Prosecuting Human Rights Offences: Rethinking the Sword Function of Human Rights Law. International Criminal Law Series. BRILL, 2017. P.218
14. Mavromattes Palestine Concessions Case. 1924, P.C.I.J. Reports. Ser. A. p.2
15. Mullerson R. On the Nature and Score of Customaru International law. / Austrian Review of International and European law. 1998. vol 2. p. 356
16. Novak M., Klok J., Şvartsin İ. İnsan hüquqları: parlament üzvləri üçün vəsait. Parlament-lərarası Birlik və BMT-nin İnsan hüquqları üzrə Ali Komissarının İdarəsi. 2005, s.129
17. Oppenheim L.F. International law. (lanterpacht 8th ed. 1855), p.636
18. Ramcharan O. The Concept and Present Status of International Protection of Human Rights: Forty Years after the Universal Declaration. – Dordrecht, 1989. p.56
19. Shelton D. Remedies in International Human Rights Law. Oxford University Press, USA, 2015, p.178-181
20. Sohn L.B. The New International law: Protection of the Rijhts of individuals Rather than states . The American University Law Review, 1982, vol.32, p.17.
21. The Nurnberg Trial 1946, 6 F.K.D. 69, 110
22. Гаврилов В.В. Принятие ООН актов о правах человека и международный механизм их

имплементации: Автореф. дис. канд. юрид. наук. Казань, 1994. с.9

23. Гусейнов Л. Г. Международные обязательства государств в области прав человека. – Баку: издательство «Hüquq ədəbiyyatı», 1998. с.39

24. Зимненко Б. Л. Международное право и правовая система Российской Федерации. Особенная часть: Курс лекций. М.: Российская академия правосудия; Статут, 2010, с.458; Зимненко Б.Л. Согласование норм внутригосударственного и международного права в правовой системе России /МЖМП. 2000, №4, с. 99.

Сафтар Рагимли

Частные права как общая рекомендуемая норма

Обеспечение уважения прав человека - одна из главных глобальных проблем современного мира. Признание верховенства международного права и международного права как необходимое условие решения глобальных проблем особенно отмечается многими юристами различных дисциплин. Глобальные проблемы представляют собой особый тип социальных проблем и характеризуются в планетарном масштабе, и, конечно же, от их решения зависит существование человечества. Характерной чертой таких глобальных проблем является то, что их можно решить только путем широкого сотрудничества государств и усилий международного сообщества в целом. Этого можно достичь только в контексте безопасного демократического миропорядка, основанного на международном праве. Основная задача демократического миропорядка - обеспечить всеобщее уважение прав человека. Без верховенства международного права было бы невозможно обеспечить всеобщее уважение прав человека.

В статье исследуются нормы международного права, принятые в сфере гражданских (личных) и политических прав, и оценивается отношение к ним. Таким образом, нормы, упомянутые в этой области, имея определенную систему и развитие содержания, создают необходимость возникновения новой области.

Saftar Rahimli

Private rights as the general recommended norm

Ensuring respect for human rights is at the forefront of the major global challenges of the modern world. Recognition of the supremacy of international law as a necessary condition for the solution of global problems is especially noted by many lawyers of various directions. Global problems are a special type of social problems and are characterized on a planetary scale, and, of course, the existence of mankind depends on their solution. A characteristic feature of such a global problems is that they can be solved only through the broad cooperation of states and the efforts of the international community in general. This can be achieved only in the conditions of a secure democratic world order based on international law. The main task of a democratic world order is to ensure universal respect for human rights. Without the rule of international law, it would not be possible to ensure universal respect for human rights.

The article examines the norms of international law adopted in the field of civil (personal) and political rights, and evaluates the attitudes towards them. Thus, the norms mentioned in this field, having a certain system and content development, create the need for the emergence of a new field.